

ОГЛЯД ОКРЕМИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Хороленко Ю.О.,

студент;

Науковий керівник: Кадала В.В.,

*Донецький юридичний інститут МВС України,
завідувач кафедри ГПД, кандидат юридичних наук, доцент*

Головним результатом переходу економіки України від пострадянської планово-розподільчої до ринкової неухильно пов'язано з формуванням оптимального державного регулювання економічних процесів.

Із прийняттям Господарського кодексу України державне регулювання господарської діяльності як окрема форма та механізм реалізації державою власних функцій в економічній сфері отримало комплексне законодавче закріплення. Так, у частині 1 статті 12 Господарського кодексу України встановлено, що держава для реалізації економічної політики, виконання цільових економічних та інших програм і програм економічного і соціального розвитку застосовує різноманітні засоби і механізми регулювання господарської діяльності [1]. Можна зазначити, що цією нормою визначено глобальну (стратегічну) мету застосування засобів і механізмів державного регулювання господарської діяльності.

Науковці вважають, що вирішення даного питання в певній мірі залежить від розуміння сутнісного змісту поняття «державне регулювання господарської діяльності». Як зазначає у своїй праці В. Щербина [2; с. 11], з позиції понятійної категорії «державне регулювання господарської діяльності» представляє собою здійснення державою в особі її компетентних органів комплексу економіко-правових, організаційно-правових (управлінських) та юридичних (правових) заходів щодо упорядкування діяльності господарських організацій та фізичних осіб-підприємців з метою реалізації економічної політики, виконання цільових економічних та інших програм і програм економічного і соціального розвитку шляхом застосування різноманітних засобів і механізмів такого регулювання.

Слід зазначити, до складу інструментів регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання законодавець закріплює у статті 12 Господарського кодексу України. До їх складу включають: державне замовлення; ліцензування, патентування і квотування; технічне регулювання;

застосування нормативів і лімітів; регулювання цін і тарифів; надання інвестиційних, податкових та інших пільг та надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій [1]. Багато видів діяльності є неможливими без застосування до їх реалізатора певного інструменту регулюючого впливу держави. Так вчені вказують, що наявність ліцензії акредитації, сертифікації і т.п. є необхідною умовою для здійснення більшості видів позабюджетної діяльності і, крім того, визначає ряд найважливіших кількісних і якісних обмежень для неї: граничний контингент студентів і, відповідно, потенційні розміри платного прийому; набір спеціальностей, за якими здійснюється освітня діяльність та ін. [3, с. 118; 4, с. 168].

Практичний досвід доводить, що зазначений законодавцем перелік інструментів не є вичерпним, оскільки зазначені інструменти не закріплюють усього різноманіття чинників впливу на господарську діяльність.

Звернення до праці Д.О. Сіверцова [5] показало, що науковець розширює даний перелік за рахунок таких інструментів як: державне прогнозування, розроблення програм економічного розвитку України, управління, контроль та нормативне регулювання.

Безумовно, всі зазначені в статті 12 Господарського кодексу України інструменти мають економічний характер. Використання одних з них (абз. 2-6 ч. 2 ст. 12) спрямовано на забезпечення усталеності економічної системи, інших же (абз. 7, 8 ч. 2 ст. 12), – зумовлено необхідністю стимулювання важливих для держави секторів, галузей економіки та видів господарської діяльності, вважає Р. Шабанов [6, с. 85], а на прикладі сфери освіти можна вказати, що основним дієвим засобом регулюючого впливу держави на діяльність закладів освіти з метою дотримання якості освітніх та інших послуг у сфері освіти є ліцензування. Завдяки ліцензуванню держава відрізняє ті заклади освіти, які мають можливість надавати якісні послуги, від таких, що не зможуть це робити [4, с. 176].

Крім того, науковці обґрунтовують той факт, що визначення основних рис державного регулювання сприятиме більш детальнішому вирішенню поставленої проблеми. Таке твердження витікає з того, що державне регулювання господарської діяльності є попередньою стадією реалізації економічної політики, має державно-політичний характер. При цьому формою відтворення державного регулювання господарської діяльності є акт регулювання (Господарський кодекс України), в який трансформується політичне рішення.

При дослідженні проблеми варто також звернутися до соціальних питань. Законодавець вважає, що соціальне призначення державного регулювання господарської діяльності полягає в організації та впорядкованості господарських відносин, учасниками яких відповідно до ст. 2 ГКУ є суб'єкти господарювання, споживачі, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією, а також громадяни, громадські та інші організації, які є засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності [1], а реалізація соціального призначення здійснюється шляхом реалізації функцій забезпечення перспективного розвитку підприємництва.

Ми поділяємо думку В.В. Шпакова [7, с. 244] стосовно того, що характер зв'язків держави і механізму правового регулювання зумовлений нерозривним зв'язком між державою і правом. Саме держава як апарат політичної влади здійснює через свої органи правотворчу, правозастосовчу і правоохоронну діяльність. У зв'язку з цим, діяльність державних органів є необхідною умовою функціонування механізму правового регулювання господарських відносин.

Враховуючи вищевикладене варто зробити ряд висновків. По-перше, державне регулювання економічних процесів в Україні має законодавчу платформу. По-друге, з позиції понятійної категорії «державне регулювання господарської діяльності» представляє собою здійснення державою в особі її компетентних органів комплексу економіко-правових, організаційно-правових (управлінських) та юридичних (правових) заходів щодо упорядкування діяльності господарських організацій та фізичних осіб-підприємців з метою реалізації економічної політики, виконання цільових економічних та інших програм і програм економічного і соціального розвитку шляхом застосування різноманітних засобів і механізмів такого регулювання. По-третє, дослідження поставленої проблеми позитивно впливає на покращення стану фінансово-економічного сектору країни та надає можливість своєчасного виявлення проблем, які потребують негайного вирішення

Література:

1. Господарський кодекс України прийнятий Верховною Радою України 16 січня 2003 року. *Офіційний вісник України*. 2003. № 11. Ст. 462.
2. Щербина В. Поняття та види засобів державного регулювання господарської діяльності. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2012. Вип. 94.С.10-19.

3. Монаєнко А.О. Особливості позабюджетної діяльності вищих навчальних закладів. *Наше право*. 2009. № 4. (Ч. 1). С. 116–119.
4. Дерев'янко Б.В. Ліцензування як засіб регулюючого впливу держави на діяльність навчальних закладів. *Форум права*. 2011. № 4. С. 167–178.
5. Сіверцов Д. О. Прогнозування і планування як засоби державного регулювання господарської діяльності URL: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2010/Economics.htm
6. Шабанов Р., Ждан М. Щодо поняття господарсько-правових засобів державного регулювання економіки за законодавством України. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 11. С. 84-88.
7. Шпаков В. В. Механізми державного регулювання господарської діяльності: постановка проблеми. *Економічна теорія та право*. 2015. № 3. С. 240-252.